

סוריה החדשה - שנה לעליית א-שרע לשלטון

כרמית ולנסי ואמל חאיכ | 9 בדצמבר, 2025 | גיליון 2070

ב-8 בדצמבר צוין יום השנה לנפילת משטר אסד ועליית ממשלת המעבר בהובלת הנשיא אחמד א-שרע. למרות עברו הג'האדיסטי, א-שרע מבקש להצטייר כמנהיג לאומי, פרגמטי וממלכתי. עד כה, ממשלת המעבר קידמה צעדי ייצוב ופרוצדורות פוליטיות מהירות, הכוללות הקמת ממשלת טכנוקרטים ופרלמנט זמני, וכן ניסיון לבנות מחדש את הצבא הסורי. בעוד א-שרע גורף הצלחות ניכרות בשיקום יחסי החוץ של סוריה וזוכה להכרה בינלאומית ולגיבוי אמריקאי, בזירה הפנימית הוא מתמודד עם אתגרים רבים, ביניהם: מתיחות עדתית וקריאות לבדלנות, קיומן של קבוצות קיצוניות וג'האדיסטיות שמתנגדות לדרכו ומשבר כלכלי חריף. לצד סימני שאלה סביב דמותה ועתידה של סוריה, מאמר זה מצביע על וקטורים ומגמות מתהווים מפרספקטיבה של שנה לשלטון החדש. מהזווית הישראלית, מבין החלופות הקיימות עדיף לישראל להתקדם לעבר הסדרה ביטחונית בחסות אמריקאית, תוך שמירה על מנגנוני פיקוח וערבויות ברורות. זאת לעומת המשך המדיניות הנוכחית, שמגבירה את העוינות ואת פוטנציאל החיכוך בין ישראל לסוריה.

הזירה הפנימית - בין מהלכי ייצוב לפוטנציאל קריסה

אבו מחמד אל-ג'ולאני, מנהיגה לשעבר של התנועה הג'האדיסטית ג'בהת אל-נצרה, נותר דמות שנויה במחלוקת. התפיסה הרווחת בישראל, הגם שזו התמתנה לאחרונה, היא שמדובר ב"ג'האדיסט בחליפה" ושהתדמית הפרגמטית שאותה הוא מקרין לעולם היא מצג שווא. לעומת זאת, הדעה הרווחת בקרב רוב מדינות האזור והקהילה הבינלאומית בהובלת ארצות הברית היא, שהמהלכים שנקט עד כה מעידים על מאמץ אותנטי לייצב את סוריה ולנהל אותה באופן מתון, לאומי וממלכתי. בשיחות שקיימו כותבי מאמר זה בשנה האחרונה עם חוקרים ומומחים, שעקבו אחר א-שרע במשך שנים, חזרה ונשמעה הטענה שמדובר במנהיג פרגמטיסט, פופוליסט וריאליסט - יותר מאשר באידאולוג קנאי. [לטענתם](#), בהשוואה לאסלאמיסטים ג'האדיסטים קלאסיים, מאז 2017 א-שרע וארגונו "היאת תחריר א-שאם" (HTS) עברו תהליך הדרגתי של דה-רדיקליזציה והתאמה לנסיבות ייחודיות שהתגבשו באידליב על מנת לשרוד ולבסס שליטה.

אשר לאופיו של המשטר הנוכחי והכיוון שאליו הוא מנתב את סוריה, עד כה לא ניכרת מגמת אסלאמיזציה מוסדית ברורה. המשטר מאפשר אמנם שמרנות דתית והיא אכן רווחת יותר בסוריה של היום (אירועים דתיים, תחרויות לשינון קוראן, תפילות פומביות, עידוד ללבוש מסורתי), אולם בשלב זה ללא כפייה. ביטויי הדתה מגיעים "מלמטה", כלומר מחלק מהציבור הסוני השמרן ולא בהכרח מדירקטיבה משטרית. כשנראה ניסיון מצד גורמים רשמיים לקדם נורמות אסלאמיות, הם לרוב זוכים

להתנגדות ציבורית, שבסופו של דבר מובילה אותם לחזור בהם מההחלטה. כך ארע למשל, כשנעשה ניסיון להחיל תקנה לעטות בגדי ים צנועים בחופי רחצה ציבוריים או ליצוק [תכנים דתיים יותר בספרי הלימוד](#) (תחת שר החינוך הקודם).

למעשה, מאז עלייתה לשלטון, נקטה ממשלת המעבר שורת צעדי ייצוב שיאפשרו מנהל תקין לאחר עשור של אלימות ומלחמה: הקמת ממשלת טכנוקרטים, גיבוש הצהרה חוקתית (חוקה זמנית), כינון דיאלוג לאומי לפיוס ותהליך זוחל של צדק מעברי שנועד להסדיר מעמדם של עובדי מדינה ואנשי צבא מתקופת אסד. הממשלה פעלה לשיקום מוסדות והצליחה לשפר קלות את קצב ואיכות אספקת שירותים בסיסיים ביניהם חשמל, מים, בריאות וחינוך. בחלק מהאזורים הונהגו פיילוטס למועצות אזרחיות, אך אלו מתפקדות באופן חלקי ובלתי פורמלי בלבד.

בחודש אוקטובר המשטר קיים בחירות עקיפות לפרלמנט (מועצת העם). מתוך 210 מושבים בפרלמנט, כ-2/3 מהחברים למועצה נבחרו על ידי בתי בחירה מחוזיים, וה-1/3 הנותרים (70 מושבים) אמורים להתמנות ישירות על ידי הנשיא הזמני. עם זאת, הבחירות הכלליות מיועדות להתקיים עוד ארבע – חמש שנים, בנימוק שנדרש זמן לייצוב מנגנוני ממשל ומדגם אוכלוסין מהימן.

נראה שסוריה אינה צועדת לעבר דמוקרטיה וכבר ניתן לזהות דפוסי שלטון ריכוזיים מאוד, הישענות על מקורבים, היעדר פלורליזם, פרוצדורות פוליטיות מהירות, שאינן מעידות על הכלה וייצוג, ונדמה כי הם נעשים יותר למראית עין. הביקורת על חוסר שקיפות, מינוי מקורבים והיעדר ייצוג הוגן נשמעת בעיקר בקרב המיעוטים (למשל אופן מינוי לנשיא, אופי "וועדת הפיוס הלאומית", הרכב הממשלה והבחירות למועצת העם), כך שבזירה הפנימית החשדנות נותרה עמוקה, בעיקר לנוכח האלימות שננקטה נגד מיעוטים במדינה, ביו היתר על ידי כוחותיו של א-שרע.

בניית הצבא הסורי החדש

השלטון החדש החל בתהליך לשילוב חמושים ומיליציות במנגנוני משטרה וצבא. ועדיין, נראה שה"צבא הסורי החדש" מתפקד יותר כקונפדרציה של מיליציות סמי-ממוסדות תחת מטרייה מדינתית מאשר כצבא ממלכתי מאוחד, בעל מונופול ברור על הפעלת הכוח. אמנם, המשטר שילב את רוב פלגי המורדים תחת מטריית משרד ההגנה, אך הותיר לכל מסגרת את שרשרת הפיקוד הפנימית שלה, ללא רוטציה שיטתית של קצינים וללא ביסוס זהות ארגונית-לאומית משותפת. מהלך זה מונע התנגשות בין הפלגים, אך הוא משמר יכולת מובנית של כל אחד מהם לתפקד באופן עצמאי במקרה של משבר פוליטי או ביטחוני. במקביל, ההדרה המוסדית של קציני וחיילי הצבא הסורי הקודם, שרובם עלווים, מחוץ למערכות הביטחוניות החדשות, מייצרת פוטנציאל להתגבשות גופי מורדים מקומיים. על רקע זה, מיעוטים אתניים - כורדים, דרוזים, עלווים - ממשיכים לראות במשטר, המזוהה כסוני-אסלאמי, איום פוטנציאלי. העימותים האלימים נגד המיעוטים החלישו עוד יותר את הלגיטימציה של מוסדות הביטחון ומקשים במיוחד על סוגיית שילוב הכוחות הכורדיים במבנה צבאי ממלכתי. אשר ליכולות הצבאיות, הצבא הסורי נשען בעיקר על חי"ר קל, שכן עיקר אמצעי הלחימה הכבדים והתשתית האווירית והימית הושמדו בתקיפות הישראליות. הוא נסמך על אספקת נשק, הכשרות ושכר לוחמים הממומנים בחלקם ממקורות חיצוניים, בעיקר טורקיים, ופועל ללא שקיפות, ללא בקרה אזרחית אפקטיבית ותחת דומיננטיות של אנשי HTS בעמדות מפתח.

כך, יכולתה בפועל של ממשלת המעבר לבסס שליטה ומשילות מלאה עדיין מוגבלת; המשטר שולט ישירות בכ-50-60% משטח המדינה ובעיקר במרחב האורבני של דמשק-חומס-חלב וכן במרבית הערים הגדולות, שם ישנה שליטה נרחבת יחסית, הכוללת מוסדות, מנגנוני ביטחון, גביית מיסים, מערכת חינוך ושירותי רפואה. לעומת זאת, בפריפריה (האזור המדברי במזרח, צפון מזרח ודרום סוריה) מתקיימת שליטה מועטה ועיקר כוח מצוי בידי מיליציות מקומיות, שבטים, כורדים, פלגי פרוקסי של טורקיה ודרוזים.

דאע"ש וספולירים נוספים

דאע"ש פועל בדפוסי טרור וגרילה באמצעות תאים קטנים וחוליות מצומצמות. עיקר פעילותו של הארגון ממוקדת במדבר הסורי, סביב א-רקקה ודיר א'זור, ולאחרונה הוא הרחיב את פעילותו גם לדמשק ואידליב. כיום, הארגון לא אחז בטריטוריה ולא מנהל מערכה רחבה, אולם "אזורים מופקדים" דלי-משילות, ריבוי מיליציות ומערכת אכיפת חוק לא מקצועית דיה – כל אלה משמרים פוטנציאל להתעצמותו בעתיד. על רקע זה, [ההכרזה על הצטרפותה הרשמית של סוריה לקואליציה הבינלאומית נגד דאעש](#) מאפשרת לא-שרע להציג עצמו כשותף לגיטימי במערכה עולמית נגד טרור אסלאמי קיצוני ולא רק כמנהיג פלג ג'האדיסטי לשעבר. מבחינת דמשק, הצלחה לבלום את דאע"ש היא תנאי מרכזי לחיזוק הלגיטימציה הפנימית של המשטר החדש ובכלל זאת לשרידותו. בתוך כך, [נתונים עדכניים](#) מציגים עלייה בפעילות דאע"ש בשטחים שבשליטת הממשלה בחמאה, חומס, חלב ואידליב. אף שרמת הפעילות נותרה נמוכה בהשוואה לעבר, היא מבטאת את היכולת המתמשכת של הארגון לשבש את היציבות ולערער את הלגיטימציה של המשטר החדש.

איראן וחזבאללה, שספגו פגיעה אסטרטגית ניכרת במערכה מול ישראל ביוני 2025 ואובדן התשתית שבנו בסוריה בתקופת אסד, לא ויתרו על שאיפתן להשפעה. הן מנסות לבסס דריסת רגל מחודשת באמצעות תמיכה במיעוטים אתניים ובתאים חמושים מקומיים, שימור צירי הברחות ללבנון, ניצול אזורים דלי משילות והובלת קמפיין תודעתי המציג את המשטר החדש כ"כלי בידי המערב". זאת ועוד, [מחקר שפורסם](#) לאחרונה מראה כי גורמים המקורבים לאסד מעבירים כספים דרך לבנון ואיחוד האמירויות למימון מיליציות באזור החוף העלווי במטרה להצית התקוממויות נגד הממשלה החדשה.

נוסף על כך, א-שרע עצמו נאלץ להתמודד עם ביקורת גוברת מצד אינדיבידואלים וארגונים קיצוניים בתפיסתם, שאינם תומכים בדימוי המתון והפרגמטי שהוא מבקש להקרין ובמהלכים דוגמת הסדרתו של מעמד העלוויים, קידום פתוות מתונות הקוראות לסובלנות דתית, הדיאלוג עם ישראל והריסון שהוא נוקט מולה, [והקריאה לפרק](#) את תנועת האחים המוסלמים בסוריה. צעדים מעוררי מחלוקת אלו יחד עלולים להציב איום על שרידותו.

אתגר המיעוטים

גלי העימותים האלימים נגד העלוויים באזור החוף, שבהם נהרגו למעלה מאלף אזרחים, ולאחר מכן האירועים הקשים במחוז סוויידא והפגיעה בדרוזים, חשפו מחדש את הנפיצות העדתית בסוריה והעלו את השאלה האם מדובר במדיניות מכוונת מצד המשטר לנקמה ו"סגירת חשבונות" עם מיעוטים, או בתוצר לוואי של מלחמת האזרחים ושל הסדר הביטחוני החדש, המשלב ריבוי מיליציות עם יכולת מוגבלת מאוד של א-שרע לשלוט בהן, כולל בכוחות הפועלים בשמו.

אל מול הקהילה הדרוזית התפתחה דינמיקה מסלימה: החל מאירועים בג'רמנא ובסחניא בחודשים מארס-אפריל, ועד לעימותי הדמים והטבח בא-סווידא' ביולי. האירועים בא-סווידא' סימנו שפל ביחסי המשטר החדש עם הקהילה הדרוזית והובילו למצור ולמשבר הומניטרי חמור במחוז. האירוע החריף גם את הפיצולים הפנימיים בשורות ההנהגה הדרוזית המקומית והצית עימותים אלימים בין פלגים חמושים. חלק מבכירי העדה הדרוזית, בראשם השיח' חכמת אל-הג'רי, קוראים בגלוי לאוטונומיה דרוזית בחסות ישראלית - תפיסה המחזקת את הפער בין שאיפת המשטר בדמשק לרכז סמכויות לבין מגמת ההתבצרות של מיעוטים המבקשים ערבויות ביטחוניות חיצוניות. על רקע מדיניותו המוצהרת של א-שרע לאחד את סוריה, ניתן להעריך כי נכונותו להשלים בטווח הארוך עם מודלים מבוזרים של ניהול מקומי תהיה נמוכה, בין שבדרום הדרוזי ובין שבצפון-מזרח הכורדי.

היעדר הסכמות, קיפאון במגעים ועימותים אלימים וספורדיים מאפיינים גם את יחסי המשטר עם המיעוט הכורדי. אף שבמארס נחתמו הבנות ראשוניות בין הנהגת הכוחות הדמוקרטיים הסוריים (SDF) לבין דמשק לגבי שילוב יחידות כורדיות בצבא הסורי החדש והעברת חלק מהשליטה האזרחית לידי הממשלה המרכזית, המתח נותר בעינו ואף התפרץ לאחרונה בסבבי לחימה מחודשים בשטח. הכורדים מבקשים לשמר מוסדות אוטונומיים, מנגנוני ביטחון מקומיים וזכויות מיעוט מוגנות, בעוד המשטר מכון לריכוז סמכויות ביטחוניות וניהוליות. בראיית המיעוטים, אירועי האלימות ערערו את האמון במשטר ככתובת מדינתית המסוגלת לספק ביטחון לכלל חלקי החברה. יתרה מכך, גם אם אין מדובר בדירקטיבה "מלמעלה", לאחרונה מתפתחת בסוריה תופעה עממית מצד אינדיבידואלים וקבוצות סוניות קיצוניות המונעות מתחושת נקם ומתפיסת "עליונות סונית", המעודדת אלימות והקצנה נגד מיעוטים. גורמים אלו זרמו מרחבי סוריה למוקדי הלחימה כדי להילחם במיעוטים במהלך העימותים מול העלווים והדרוזים.

הסרת הסנקציות ותחילת השיקום הכלכלי

על פניו, סוריה בעידן א-שרע נכנסת למסלול זהיר של שיקום כלכלי. התמיכה האמריקאית בא-שרע תורגמה בין היתר להקפאת הסנקציות המוטלות על המדינה (במסגרת "חוק קיסר") למשך שנה. במועצת הביטחון נדונות הקלות לגבי הקפאת נכסים והגבלות נשק וברקע חוזרים לשוק הסורי חברות גלובליות, בנקים ותשתיות תשלום דיגיטליות. במקביל ובסיוע קטר וטורקיה, המשטר הסורי מקדם תהליכי שיקום וגיוון תשתיות האנרגיה, פתיחת צירי ייבוא גז ונפט והתנעה מחדש של הפקה מקומית, במטרה לתרגם את ההקלה הרגולטורית לצמיחה ממשית: יותר שעות חשמל, שיפור בתנאי הייצור, יצירת מקומות עבודה חדשים והקלה מסוימת ביוקר המחיה.

אולם, מתחת למעטפת פועלת כלכלה שעדיין נשענת על הון חיצוני, על יבוא דלקים ותשומות חיוניות ועל מגזר חקלאי שנפגע קשות מבצורות. קובעי המדיניות בדמשק נדרשים להתנהל מול לחצי ביקוש הולכים וגוברים, כולל דרישות להעלאת שכר, חזרת פליטים, צמצום סובסידיות, וזאת בלי לאבד שליטה על האינפלציה. על תשתיות שבריריות זו מתווסף [מיפוי של מזכרי הבנות](#) להשקעות בהיקף מוצהר של כ-25 מיליארד דולר, המראה ליבת משקיעים אמנים יחסית לצד קבוצה גדולה של חברות עלומות, נטולות שקיפות וללא הוכחת יכולת פיננסית או מקצועית. שוק התשתיות מתאפיין במסירת פרויקטים עצומים לגופים חסרי ניסיון מוכח, ללא מכרזים פתוחים ובדיקת נאותות משמעותית - המשך ישיר של דפוסי "כלכלת המקורבים" אך ברטוריקה חדשה של רפורמה ושיקום. לכן, השאלה המהותית אינה רק האם הסנקציות יוסרו סופית ויאפשרו התאוששות כלכלית של סוריה, אלא האם דמשק תצליח לנצל

את חלון ההזדמנות הנוכחי כדי לעצב כללי משחק חדשים: שקיפות מוגברת, מנגנוני פיקוח אפקטיביים וסטנדרטים מחייבים להשקעות זרות ולמכרזי תשתית, שיאפשרו בסיס צמיחה יציב.

הרנסאנס הסורי בזירת החוץ

בעוד המשטר נאבק לייצב את עצמו מבית, הוא זוכה לעדנה מחודשת בכל הנוגע ליחסי החוץ של המדינה. השינוי הדרמטי ביותר מגיע מכיוון ארצות הברית. בתוך כשנה הפך א־שרע ממנהיג תנועה ג'האדיסטית לשותף לגיטימי בבית הלבן. פגישת טראמפ-א־שרע בריאד במאי, נאומו בעצרת הכללית של האו"ם וביקורו ההיסטורי בווישינגטון בנובמבר סימנו את הפשרת היחסים ואת חזרתה המדורגת של סוריה אל חיק הקהילה הבינלאומית ואת תמיכתה המלאה של ווישינגטון בממשלת המעבר.

מראשית דרכה, הממשלה הסורית הקדישה מאמצים רבים לחידוש יחסי החוץ ולכינון קשרים דיפלומטיים עם הזירה האזורית והבינלאומית. למעט מצרים ועיראק, שנותרו חשדניות כלפי המשטר ודרכו, רוב המדינות מכירות בו כשחקן לגיטימי ומעמיקות את שיתופי הפעולה עם סוריה. במסגרת תהליך זה, מאז עליית המשטר החדש, יותר מ-80 משלחות דיפלומטיות [ביקרו בסוריה](#).

טורקיה, שתמכה במשך שנים ב־HTS הפכה לשחקן מפתח בעיצוב הזירה הסורית. מאז נפילת אסד פועלת אנקרה להרחבת השפעתה בסוריה ולמיצובה. המשטר החדש בדמשק, שנהנה בעבר מסיוע צבאי, כלכלי ולוגיסטי מטורקיה, מבקש לאזן בין הסתמכות על סיוע טורקי - בבניין הצבא, באספקת ציוד, בהשקעות בתשתיות אזרחיות ובכניסת חברות טורקיות לפרויקטי שיקום - לבין הימנעות מתלות מוחלטת בטורקיה באמצעות טיפוח קשרים עם שחקנים נוספים. מדינות המפרץ, בדגש על ערב הסעודית, קטר ואיחוד האמירויות, מעמיקות את קשריהן עם משטר א־שרע באמצעות תמיכה כלכלית, השקעות ושיקום תשתיות. ערב הסעודית וקטר אף מקדמות הסכמי שיתוף פעולה בתחומי השקעות ואנרגיה ותומכות במגזר הציבורי באמצעות סיוע בתשלום משכורות והרחבת שירותי החשמל.

הגישה הפרגמטית של א־שרע משתקפת גם ביחסו לרוסיה, שהייתה עד לא מזמן בעלת הברית הקרובה ביותר של אסד (ומעניקה לו ולבכירי משטרו מקלט מדיני) ואויבתה המרה של ה־HTS אך מבחינתו הפכה שחקן לגיטימי ואף שותפה אפשרית בייצוב סוריה. רוסיה מעוניינת להציל לפחות חלק מהשקעתה במדינה ולשמר נוכחות - גם אם מוגבלת - בבסיסה בחמיימים וטרטוס, ומנופי השפעה מוגבלים בתחומי האנרגיה והדיפלומטיה. במקביל נבחנת אפשרות להציב כוחות שיטור רוסיים בדרום סוריה, בדומה להסדרי העבר, במטרה לסייע באכיפת סדר ושליטה ולצמצם את פוטנציאל החיכוך מול ישראל.

המדיניות הישראלית בסוריה והדרך להסדרה

לאחר שנה של אימוץ גישה צבאית תקיפה על ידי ישראל, שכללה השתלטות על אזור החיץ וכתר החרמון וקמפיין תקיפות עוצמתי, מאז חודש אפריל החלו מגעים ישירים בינה לבין סוריה לקראת חתימה על הסכם ביטחוני אפשרי. עיקרי ההסכם כוללים נסיגה ישראלית לקווי הפרדת הכוחות מ-1974 ודרישה לפרז את אזור דרום סוריה, בתמורה להתחייבות סורית לשמור על שקט בגבול, להילחם בניסיונות מצד גורמי ציר ההתנגדות (המובל על ידי איראן) להתבסס מחדש ולשמור על ביטחונם של הדרוזים. אולם, לאחרונה דווח כי המגעים הגיעו למבוי סתום לנוכח הפערים העמוקים בין הצדדים - במיוחד סביב היקף נסיגת כוחות צה"ל והדרישה הישראלית להקים אזור מפורז בדרום סוריה ולאפשר מסדרון הומניטארי עבור הדרוזים בסוויידא.

בעקבות ביקור א-שרע בווינגטון, בישראל גבר החשש כי טראמפ עלול להפעיל לחץ ולחייב אותה לווייתורים הנוגעים לנוכחותה הצבאית על אדמת סוריה כדי לקדם את ההסדרה. גורמי ביטחון בישראל מצידם ממשיכים להדגיש את החשיבות האסטרטגית של הנוכחות הצבאית ובעיקר את השליטה בהר החרמון, לצורך התרעה מוקדמת ולמען סיכול הברחות נשק לחיזבאללה.

עבור דמשק, להגעה להסדר נודעת חשיבות שכן הוא אמור לייצב ולבסס את הריבונות והלגיטימציה שלה כתוצאה מהפסקת הפעילות הישראלית. בכל הנוגע להרחבתם של היחסים לנורמליזציה של ממש, [א-שרע הדגיש](#) כי אין זה רלוונטי בשלב זה: "מצבה של סוריה שונה מיתר המדינות שהצטרפו להסכמי אברהם, כיוון שיש לה גבול משותף עם ישראל, שכובשת את הגולן הסורי".

על אף המגעים, ישראל נותרת זהירה וחשדנית הן לגבי כוונותיו של א-שרע והן בנוגע ליכולתו לרסן שחקנים עוינים בתוך סוריה. ולכן בשלב זה, ישראל מעדיפה לשמר לעצמה חופש פעולה ולסכל בכוחות עצמה כל איום ביטחוני שמתהווה על הגבול. כך, פשיטה ישראלית ב-28 בנובמבר לבית ג'אן, נועדה לעצור פעילים מארגון "אל-ג'מעה אל-איסלאמיה" שתכננו לקדם פיגוע נגד ישראל. המבצע הסתבך בעקבות ירי לעבר כוחות צה"ל, שהשיבו באש וגרמו הרוגים בצד הסורי ולפציעתה של שישה לוחמי צה"ל. האירוע, שהתרחש ביום החגיגות לציון שנה לנפילת משטר אסד והוביל מאות אלפי סורים להפגנות תמיכה באחדות המדינה, הסיט את תשומת הלב לקריאות נגד ישראל. בעיני הציבור הסורי, התקיפה נתפסה כחלק מ"מדיניות תוקפנות מתמשכת" מצד ישראל, הפועלת בראייתו להרחבת גבולותיה והמבקשת לערער את יציבות המשטר, לעורר כאוס ולדחות את ההגעה להסכם. אירוע זה, כמו גם [הסנטימנט האנטי-ישראלי שהולך והמתרחב בסוריה](#) ממחיש את הסיכון להגברת החיכוך עם ישראל. לצד זאת גוברת הביקורת האזורית והבינלאומית נגד המשך הנוכחות הישראלית בשטח סוריה.

ארצות הברית רואה בהסדרה בין ישראל לסוריה מרכיב מרכזי בעיצוב הסדר אזורי רחב יותר, הכולל בלימת איראן, ייצוב גבולות ירדן ולבנון והתקדמות לעבר מהלך מדיני שיעניק לווינגטון הישג אסטרטגי משמעותי. ואכן, ניכר כי העלאת המתיחות בין הצדדים הובילה את טראמפ בשבועות האחרונים לרצף התבטאויות התומכות במאמצי הייצוב של הממשל הסורי וקוראות לישראל לשוב למשא ומתן ולא לפגוע בתהליך. בדומה להתנהלות האמריקאית במלחמה ברצועת עזה - שם ווינגטון הכתיבה למעשה את נוסחת הסיום והציבה מסגרת מחייבת לקצב ולכיוון האירועים - אפשר שגם בזירה הסורית יסתמן דפוס דומה ולכן חשוב שישראל תקדם הסדרה בתנאים הנוחים לה לפני שהלחץ החיצוני יגבר ויכתוב פשרות.

המלצות

מבין החלופות הניצבות כיום בפני ישראל, נכון יהיה להעניק הזדמנות להסדרה ביטחונית מול סוריה. המשך הנוכחות הצבאית והמדיניות החד-צדדית של ישראל כלפי סוריה אינו עולה בקנה אחד עם המדיניות של הקהילה הבינלאומית, בראשה ארצות הברית, כלפי א-שרע; מגביר את העוינות כלפי ישראל ואת הקריאות להתעמת איתה ולכן עלול להוביל לחיכוכים צבאיים תכופים, לשחוק את הלגיטימציה הפנימית של המשטר החדש, שנוקט עדיין קו מרוסן, ולחזק קבוצות קיצוניות בעלות תפיסת התנגדות לישראל - לרבות איראן ושלוחיה.

שיקולים אלו, לצד הנחישות האמריקאית והלחץ הגובר מווינגטון להתקדם לעבר הסדרה, מחייבים את ישראל לשינוי במדיניותה ולניצול התנאים הנוכחיים לשימור האינטרסים הביטחוניים שלה. לפיכך, נכון יהיה להציב מסגרת ברורה לנסיגה ישראלית מאזור החיץ ומהר החרמון (הן מבחינת היערכות והן

מבחינת זמנים), בכפוף להתחייבות סורית לעמידה בתנאים ותוך מתן ערבויות אמריקאיות. במתווה זה, ישראל יכולה להישען למתן התראה מקדימה על אמצעים מודיעיניים מגוונים, כולל טכנולוגיות מתקדמות, שאינם מחייבים נוכחות פיזית בשטח זר - שממילא מגבירה את הנטל על חיילי צה"ל בסדיר ובמילואים, וכך לאפשר התמקדות בגזרות נפיצות יותר, כלומר איראן ורצועת עזה.

הסדרה ביטחונית בחסות אמריקאית עשויה להבטיח גבול שקט ויציב בלי להישען על נוכחות צבאית בשטח, לטייב את המאבק בציר האיראני באמצעות שיתופי פעולה עם המשטר החדש, להבטיח הגנה על הדרוזים ולשפר את מעמדה האזורי והבינלאומי של ישראל כשחקן קונסטרוקטיבי. בו בזמן, על ישראל להכיר בכך שסוריה עדיין מצויה בחוסר יציבות, והמשטר הסורי אינו שולט במלוא שטח המדינה ואינו נהנה מלגיטימציה מלאה. לפיכך, יש להיערך אסטרטגית ואופרטיבית לתרחיש שבו ההסדרה תקרוס - בין אם כתוצאה מחוסר היציבות בסוריה או ממדיניות מכוונת של המשטר החדש. במקרה כזה, לישראל תהיה לגיטימציה וחופש פעולה רחבים יותר להגיב. לחלופין, אם ייבנה אמון בין הצדדים תוכל ישראל לנצל את המומנטום לקידום תהליך נורמליזציה הדרגתי עם סוריה - מהלך שיבליט את נכסיותה באזור, יחליש את השפעתם של גורמים קיצוניים בסוריה ובאזור כולו ויעודד יציבות אזורית ארוכת טווח.

עורכי הסדרה: ענת קורץ ואלדד שביט